

מכתבים לציון*

בס"ד יום ב' לסדר "נתונים נתונים המה לי"
(כגימט' שאלה לא עשו עגל של זהב — בעל הטורים).

לכב' הרב ... הלוי ומשפחתו היקרים מאד, יהי נועם ד' עליכם, אך טוב וחסד ירפוכם.

זמן קצר לפני שנסעתי נפגשנו אחרי תפלת מנחה בכלל למעלה, ואמרת לי תורה על עיקר וטפל, ולצערי שכחתי את הכל. כמה שאני מאמץ את הזכרון לזכור ולא מצליח. נדמה לי שזה התחיל מההלכה שאם ברך על פירות סתם והביאו ממין אחר אך מאותה ברכה ועדיין יש מהראשונים, שלא צריך לברך. ואתה אמרת שזה נקרא שהפירות החדשים טפלים לחלות הברכה שעל הראשונים. אבל מה הי' ההמשך?

ומענין לענין אעביר לך שאלה, אך [קודם לכן] אבוא למסור לך על ההרגשים והחיות כי רבות הנה. לו הי' לי מכשיר שאפשר להעביר את ההרגשה כמו שהיא בלב, הי' הדבר נשמע ומוכן כמו שהוא. אבל האמת שאין למסור דברים הללו בדיוק גמור, שלא כמו דברי תורה, שהם מקורם במח ויש את הכלים לתרגם אותם בעל פה או בכתב. מה שאין כן ההרגשים שמקורם בישות הנשמה שבלב, לא ניתנים להעתקה מדויקת. אנסה למצוץ כמה טפות ואקוה שלא תתחלל התמימות שבמשמעותן.

ר' יוחנן בן זכאי ביקש את יבנה וחכמיה, אבן הפנה להתחזקת ישות העם בגלות. יבנה וחכמיה שבכל דור ודור הם הישיבות ובתי המדרשות שכלל מקום ומקום. התרופה לעם שיבנה וחכמיה נתנה, היא כה גדולה ומוצלחת. פקודי ד' ישרים משמחי לב; טועמיה חיים זכו. ובעזרת התרופה יכל העם לחיות בגלות ולהתפתח, והרי הגלות היא כה ארוכה, אם לא תהי' אפשרות להשלים איתה — הרי זאת אומרת לחדול מלהיות עם ולהתבולל ח"ו. ולכן זוהי תפארתה של יבנה וחכמיה.

אבל אם מי שהוא יפול — משום מה, לא אדע איך ולמה — להרגשה הראשונית של יבנה וחכמיה שלאחר החורבן; תורת ד' תמימה ומשמחת את הלב גם באבלות של החורבן (ולכן אסור ללמד תורה ביום ט' באב), אבל אפשר לתאר עם קצת דמיון, את ההרגשה הנוראה של לב שמח ושובר בדור ראשון לחורבן.

וכשנמצא מישהו מהתם הכא [מישהו מארץ ישראל בחו"ל — ב"ב], באוירה של יבנה

* חמשה מכתבי געגועים לציון, שנכתבו על ידי אחד מוחקי ירושלים, בעת ביקורו בגולה. ארבעת המכתבים הראשונים נכתבו בקיץ תשמ"ז בצרפת, והמכתב החמישי נכתב בשנת תשמ"א במונטרה שבשווייץ.

וחכמיה שאחרי מאות דורות, שהרגשת האבלות והצער של החורבן נמחקה בשמחת קדושת התורה, והרי זה כאילו יש לעם היהודי רק שלושה סדרים, מועד נשים נזיקין. גם על זה אפשר לומר דינו — גדול. הרי באמת, היהודי בכל מקום, עם בית המדרש והבית הכשר והתמים, מהוה חטיבה של עם סגולה, עם כל היחידים השומרים שבת וחיים חיי תורה של שלושה סדרים. אבל מה נעשה שבורא עולם חצב לעמו ששה סדרים, ושלושה אלו שייכים דוקא לארץ ישראל.

וכשהחיי יום יום מההיבט החיובי שבהם הם באמת חיי אושר של לומדי תורה, מותאמים לארץ שנולדו, השפה, המנהגים, הפרנסות, הכל. ומסתובב ביניהם מישוה שאבות אבותיו עזבו מולדתם, ועלו במסירות נפש של השלמה עם חיי עוני בארץ האבות, הרי זה בבחינת שבור את החבית ושמור את יינה.

זאת אומרת להמצא מעורים באהבה עם הוויית אביי ורבא ועם דיבוק חברים — ולבך בל עם, עם הלומדים, כי אתה כנודד זה גולה, שלא מוצא מנוחה ומרגוע. — ההרגשה נוראה, כברה מנשא. הרפואה לזה רק כשיהיו מאחורי זה בע"ה בקרוב. אף שגם בארץ שייך עקרונות כל הרעיון של הגלות, אבל אין זה דומה, כשיושבים בבית האכל מנחמים ומתנחמים. אבל מרחוק — השכחה גדולה. וכשאין שכחה — הצער גדול מנשוא. חסר לראות או לשוח עם אח לצרה. באותו מקום, מלמד שהמקום גורם. ואמנם אפשר להסיק מזה. אילו היינו מוצאים את הצבור יושב על גחלים לחשות של צער הגלות הי אפשר להתנחם גם בחו"ל, נכון. אבל אז היו עולים, והשכינה כבר היתה חזרה מזמן לשכון בציון.

ובכן לך תעלה קדושה... יושב בסתר עליון; יכפר אשמה ועוון. יבנה המקדש עיר ציון תמלא.

ואחזור לשאלה.

יש בישיבה מאכל מרוקאי, כוסכוס, שזה חטים יבשים ושבורים. זה בא בחבילות, מוריקים אותם לכלי, שופכים על זה מים חמים עירוי מכלי ראשון, מלח ושמן, ומערבבים. החטים שהיו קשים מאד, מתרככים ע"י זה. וראויים לאכילה. לענין ברכה נראה שזה מה שאמור בברכות לז ע"א מעשה קדרה חילקא טרגיס וכו', ומובא בשו"ע סי' רח ס"ב, ובמ"ב ס"ק ג. וכן במ"ב ס"ק טו, שאם חילקן ובישלן ברכתו מוזנות. והברכה היא בראי מוזנות. וחשבתיו על שבולת שועל (קווקר), שזה חיטה מחולקת מאד, וע"י חלב או מים זה נדבק ומתמער, אמנם ע"י שהי קצת יותר מאשר במים חמים. — אולי גם בצונן זה מתחשב למזון, כי זה רך מאד, ניתן למעוך גם בלי-נוזלים. משא"כ החיטה שדברו בשו"ע, לא מתרכך רק ע"י חמין. מה דעתך על זה?

ולענין שבת, להכין את הכוסכוס, חשבתיו כמו שאומר המ"ב לענין עלי התה, שעירוי מע"ש לא מספיק להתיר עירוי בשבת, ג"כ לא יהי מותר לערות על זה בשבת מכ"ר, כי הכנתו היתה ע"י עירוי. או שמפני שרואים שזה ראוי למאכל אין מה להוסיף. — בעלי תה ההתמצות מחדש למים מספקת לנו אולי ע"י הבישול זה מתמצה יותר, אבל כאן מה לחשוב? שזה מוסיף בישול עוד פעם?

ובענין זהתה, בספר החדש של אגרות משה או"ח די' מתיר מסברא להשתמש בכלי

שלישי, ונמוקן היות וגם ע"י מים קרים יש אפשרות להתמצות. הרי בכלי שני נחוש, אולי זה בגלל הבישול, אבל בכלי שלישי לא מוכרח לחשוש לזה ביד סולדת, רק ביד נכזית.

★

בס"ד יום ה' לסדר כי תבאו אל הארץ,

...ואני יצאתי מהארץ וכתבתי לך משם ידידי ורעי ר'... היינו לך ולביתך שלום, אך טוב וחסד ירדפוכם.

הנני יושב כאן בישיבת עץ חיים שבאליזבת ויל, עיירה ליד פריז. על שפת נהר הסן נמצאת הישיבה, בנין בודד רחוק מבתי העיר הסמוכה. מחלון בית המדרש אני משקיף על הנהר במרחק של כמה עשרות מטרים בלבד. פרק קלז שבספר תהלים, על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון, חוזר ונשנה בפי כמה פעמים ביום. הנהר משמש בשבילי תמונה של החורבן מהפרק הגיל, ומבלי לחשב, כל אימת שאני מרגיש את הנחת רוח מהנוף של הנהר, והרגשת הרגיעה ומי הנהר המהלכים במנוחה, נקלט בי מיד המזמור על נהרות בבל, ולא תרגע נפשי עד שאומר את המזמור ואתרגש בו. ועד שאמדוד לנפשי מנה של יסורי גלות מן העבר וההווה, לא תנוח דעתה.

וכשאני מטייל קצת כל יום עם אשתי מהישיבה לעיירה הסמוכה, עד תחנת הרכבת, בדרך יש בתי טומאה שלהם, ואלו — כאלו מצלמים בתודעה שלי תמונות זועה מהזמן של האינקויזיציה, ואני חוזר שוב למזמור קלז שמסתיים אשרי שישלם לך את גמולך וכו', כך שאין לי מנוחת הנפש, וארצה לומר תהלים, סליחות, ולבכות על החורבן וכו'. אך כשמגיעים זמני הלימוד הכל נהי' טפל לסדרי הלימוד. יש לי כאן קבוצות לימוד, זאת אומרת חברותות לזמנים שונים ועניינים שונים מהבוקר עד לשעה שתים עשרה בלילה עם הפסקות ניכרות באמצע. ואז אני מטופל בעצמי עם המון חזיות והארות. הישיבה הזאת שמדובר עליה היא סניף של הישיבה שהיתה במונטרי שבשוויץ, ועכשיו הישיבה עברה לירושלים ונקראת היכל אליהו ברחוב ז'בוטינסקי בבית הראשיל. זהו בנין גדול ששייך לעדה הספרדית. שם זה ישיבה גדולה, ואלה שגומרים פה עוברים לשם. אחרי שהישיבה עברה משוויץ, נצטרפתי אליהם גם כן, ופעמיים בשבוע אני בא לשם לכמה שעות, ולומד עם חברותות ומשיב להם על כל מיני שאלות בהלכה. ועתה רצו לתת חיווק לסניף בחו"ל ובקשו ממני לבא לשם לתקופה של כמה חדשים. ובאתי עם אשתי והיא כה מרגישה טוב מהשינוי הזה, ואני מרגיש את התפקיד וסובל יסורי גלות.

בישיבה כאן מרגישים אוירה של ארץ ישראל, שכולם עיניהם צופיות לציון, וכמעט כולם עולים לארץ. אלה שעוברים לישיבה בירושלים יש להם הסכם עם הצבא במסגרת מחיל. ואח"כ חוזרים לחו"ל להוראה בבתי ספר ובארגוני נוער כמו בני עקיבא או ישורון

ותקותינו. ומה נעשים עוד נפשות שהלכותי במסלול זה. וזה מעט מזעיר שנעשה בתחום העליה, אבל רוב מנין ובנין של כלל ישראל שקועים בגלות. ולו היו כולם חרדים לדבר ד' ומקיימים תורה ומצוות, נחא. לפחות בונים את עם ישראל עה שד' יתברך יפקוד את עמו ויקבץ את כל הגדחים. אבל המצב הוא עגום, רק מתי מספר פה ושם שקשורים ממש לתורה ומצוות. גם התלמידים כאן ברובם – הוריהם רחוקים מתורה ומצוות. אבל בכל זאת שולחים את הילדים למקומות תורה – גם זה מסימני הנצח של העם היהודי. והגלות קשה מאד. מענין לראות דברי רש"י דברים ל פסוק ג, בפירוש שני, שגדול יום קבוץ גלויות ובקושי, כאלו הוא עצמו צריך להיות אוהו בידי ממש איש איש ממקומו וכו' ע"ש.

מענין שדוקא מכאן שאני קצת יותר רחוק ממך... מאשר מירושלים לפתח תקוה – מצאתי לי זמן לכתוב לך משהו שבמשהו ממה שהייתי יכול לכתוב לך. המכתב האחרון מרעיונותיך לליל פסח מונה לפני, ועוד יש לי מעטפה. עם כמה ממכתביך ואני מסתכל בהם מפעם לפעם. ואילו היתה לי השלות נפש לשבת ולכתוב, היו הדברים פרים ורבים. אבל לצערי אין הזמן ראוי לכך, וגם זה אני כותב מתוך סערה, והכתב שבור וחפזו כמו המצב של כלל ישראל. הכל מפורק ומחכה לתיקון. יבוא בעל הבית ויעשה סדר בביתו. ועל זאת כמה תפילות ותחנונים צריכים, כמה דמעות נשפכו על זה, וכמה דמעות עוד חסרות למלא את כוס הישועות לעם ישראל, ולהשקות לגויים את כוס התרעלה, ולהחזיר עטרה ליושנה, להסיר כתר מלוכה ממלך בודד ובלה, מלך אביון, ולהחזיר כתר למלך עליון. בא יבוא ברנה נושא אלומותיו.

אני מתבונן עוד פעם כמה שכתבת בנוגע לסיפור יציאת מצרים, שאתה מיחס את הנקודה החזיתית המיוחדת ללילה זה, והנקודה העובדתית יסוד הזכרון התמידי לכל הזמן. והו בעצם מתגלם בכל הפירושים, מבלי לתפוס בקרנים של הנושא. וזהו הכונה בפסיקה חייב אדם לראות את עצמו כאלו בעצמו יצא ממצרים. וזה מתאים לי למה שפירשתי פעם: במנחת חינוך במצוה זכור, מביא שאלה בשם ספר דרך פקודיך: איך הגמרא לומדת מהפסוק זכור ואל תשכח שצריך זכירה בפה? אולי זה בא לתת לאו ועשה על הזכירה לבד, כמו שמצינו בהרבה נושאים שמחזקים בלאו ועשה כמו שבת, טומאת כהנים – וכהנה רבות?

וחשבתי: מה שזה דומה למה שכתבת על הזכירה התמידית של יציאת מצרים, יסוד הזכרון שהוא תמידי, בעשה של הזכירה כבר מונח הלא תשכח. כי מהותה של הזכירה זהו שלא לשכוח ולא שייך להכפיל בשביל זה את האזהרה. ולכן לומדים משם שזה דיבור.

וד' יראנו בקרוב את מחית עמלק, ואנו נעשה בכל מאודנו את חלקנו במצוה זו לטהר את קרבנו מכל סיג ופגם, מחית העמלק הפנימי שבכל גוף וגוף.

הייתי מאד רוצה לשמוע מכם בשורות טובות, שתזכו מהרה לחתן את צאצאיכם היקרים, ולראות מהם נחת. הריני מצטרף אתכם בתפלה ובקשה לא להי הרחות, שיסיר כל העכובים ויזמין להם את בני ובנות זוגיהם, וטראוי בבריות גופא ונהורא מעליא את החסדים שיעשה לכם ד' יתברך ויתעלה, אכ"ר בקרוב ממש.

כעתירת ידידכם בלב ונפש, המצפה לישועה

נ"ב: לאור מה שכתבתי בודאי שתסלח לי על אי כתיבתי עד הנה, ולא תהי' זאת סיבה שלא תכתב, עוד מהני מילי מעליותא שעולים לפניך. בתקוה להתראות ולהשתמע בתוך ארצנו בטוב לבב וישועה. שלום וברכה לכל בני הבית שיח'.

הנ"ל

☆

בס"ך יום ג' לסדר והחזקתם ולקחתם מפרי הארץ.

צריכים חיזוק כדי לקחת מפרי הארץ. שאין הפרי מגרה את אוכליו, אלא אם הוא מתגרה אחריו ירגיש את מתיקותו. וזה ההיפך מחטא עץ הדעת, שהפרי הי' מגרה, והיה צריך שלא להתגרות וזה. תיקון במשקל ההפוך להתגרות לרצון ד' אף שיש דחיה מנגד. אף שהמשל הוא על פירות, אבל הנמשל המכוון על ישוב הארץ בכלל, שצריכים למידת הענוה והצניעות להרגיש את חיבת הארץ. צריכים לבוא לארץ בלב רחב של כיסופים, ואז רגבי אדמתה נוצצים כאבנים טובות. וזה שאמר להם משה והתחזקתם, שיעסקו במחשבת תכלית רצון ד' לארץ הזאת. לעמו, יחד עם קבלת התורה ושמירת מצוותיה בתוכה. ואם היו מתלבשים בעוה הענוה ומוכנים להשפיל את כבודם, אזי היו חוזרים עם חיבה בלבם. ואחרי שלא הצליחו חזרו ודיבה בפיהם במקום חיבה ונגרם. מה שנגרם, ד' יצילנו וישיענו.

לכב' הרב ... שליט"א ומשפחתו היקרים, יהי נועם ד' עליכם וכל טוב סלה לכל ישראל.

המכתב שלך עוד לפני שקראתיו הי' בשבילי בבחינת שקל מעפרייהו ושדי וכו' אצל סבי דאתונה, והרגשתי את רוח ארצי. עיין בכורות ט ע"א וברש"י שם ד"ה מעני ... במסכת כלים פרק יג וברמב"ם פי"א מהלכות כלים יש כמה דוגמאות של פרוק כלים שאם אפשר לעשות מעין מלאכתן בחלקים זה עדיין מקבל טומאה שלא בטל שם כלי. ואם אין לעשות משהו עם החלקים בטל שם כלי. ולכן לפי המציאות של הטוסטר, אם הרשת מחוברת עם ברגים, ובפירוקה מהארגז שהיא בתוכה כבר בטל שם כלי, ואת הארגז עצמו לא צריך לטבול כי אין הפת נוגע ונאפה שם (או משהו אחר). ואם הרשת תלושה, בודאי שאפשר להטביל אותה. וזה הדין ככל תנור, במקום שהפת מונח נותן דין כלי לטבילה, ולכן רק את הכלים שאופים בתנור ואת הרשתות. ואם הרשת מחוברת לדפנות של התנור, והתנור תלוש, צריכים לטבול את כל התנור או לפרק ולבטל אותו מתורת כלי. ובנוגע לטוסטר — עוד פעם — אם הרשת תלושה וניתן להוציא אותה, הרי זה פשוט שמטבילין אותה כנ"ל, ולא צריכים להטביל את הארגז, ואם הרשת

מחוברת צריכים לדעת אם יוציאו את הרשת יוכלו להשתמש בתלוש בתוך הארגז אין בטל כלי ויצטרכו להטבילו ולחזור ולחברו. אבל אם אי אפשר להשתמש איתו בתלוש הרי הפירוק כבר הכשיר את הכלי שלא יצטרך טבילה, אף שעכשיו כבר אין בעיה להטביל כשזה תלוש. אבל א"א לברך כי המעשה אומן שינה את שם הבעלות של הגוי. ועיין שו"ע ק"כ סעיף י' שדנים שם על מעשה אומן שיחייב את הכלי לטבילה וכן ההיפך, שמעשה אומן פוטר את הכלי, וההלכה שהכלי נטהר זה לבד לא הסבה שלא יצטרכו טבילה, כי צריכים לבטל את הבעלות של המעשה אומן. אומן קונה בשבח כלי ולכן דנים שם בשו"ע במתכת של יהודי ואומן גוי שיצטרכו טבילה.

ומה שאמר הרב אבא שאול שיח' ויארך ימים בנעימים (אם אתה נפגש אתו מסור לו ד"ש ממנו) נשלא צריך להטביל, והפירוק לא יועיל — ב"ב, כנראה שהתייחס למקרים השליליים שהזכרתי, ואם אפשר להשתמש עם החלקים שנתפרקו. ולגבי תנור התכון לארגז ולא לרשת, כי בדרך כלל הרשת תלושה ולא צריכים טבילה בשביל הארגז. אמנם בספר טבילת כלים תחפש שם, מביאים שצריכים להטביל טוסטר, ולא מחלקים בין הרשת והארגז, וכשמדבר באותן ספר על תנור, מתייחס לחילוק של המקומות, דהיינו הכלים שהפת נוגע, והתנור עצמו. למרות שבסוגיא של זה וזה גורם נראה שהתנור של איסור מהוה יסוד גורם של איסור, כנגד גורם של היתר עצי הסקה, בכל זאת לגבי טבילה, הארגז עצמו עם גופי החימום, שהפת לא נוגע שם — לא היו כלי אכילה, וזה הגדר בטבילת כלים. ולכן לפי הנתונים אני חושב שהרב אבא שאול צודק.

בקשר לאיפור, איני יודע מה להוסיף לה. אם שמים את זה בכונה של התיפות — הרי צובע קצת לכל הפחות. אמנם אם רוצים לשים את האבקה לשם הגנה על העור מגירוי וכדומה, ואין אבקה רגילה, רק אבקת צבע, אז יש להתיר שזה פסיק רישא-דלא איכפת ליה ובדרבנן. אבל בכונה לקשט קשה להתירה, אפילו במסיבות שאתה דברת.

יישר כח על מסירת הדברים של השיעור ביום ירושלים.

ובסוגיא של כלים, עיין שבועות טו אם צריכים קידוש לדורות. וימשחם ויקדש אותם — אותם במשיחה ולא לדורות.

ד' יתברך יזכנו להתקדש בשמן משחת תשובה, וזוכה לראות את בית המקדש על מכוננו.

★

בס"ד לסדר על פי ד' יסעו וכו' על פי ד' יחנו.

במנחות צה ע"א יש דיון אם לחם הפנים נפסל ביוצא כשנסעו. יש מי שאומר שלא, אף על פי שנסע — אהל מועד הוא. אם על פי ד' נוסעים, הרי המשכן קיים. אם על פי ד'

נוסעים לחו"ל, הרי ארץ ישראל קיימת בדי אמות של חו"ל ולא נפגם ביוצא. אבל מה לעשות, בכל זאת המשכן מפורק, אין קדושת מקום, ולכן אין איסור להסתובב בין המזבח לארון, ולכן ההרגשה של גלות לא מתרפאת מבחינה זאת, ויסורי הגלות גדולים. כאלו אמש נחרב בית המקדש ויצאו לגלות.

תאר לך את ההרגשה של חבלי הגלות – עם ניתק ממולדתו, מביתו, מסביבתו, משפתו, וצריך לחיות בין אנשים שלא אוהבים אותו. אוי! גלות גלות. ושכינה אתם. הדור הראשון של הגלות הי' נורא ואיום. אבל חסד עשה ד' עם עמו לדורות ראשונים וכו' וכו' שירגישו טוב ויוכלו לחיות, עם התורה ומצוותיה, בתי כנסיות ובתי מדרשות והלכות עב"ם שלא להתערב עם הגויים. אבל מה יהי' הלאה? בבלה יהיו, מה שדרשו חז"ל על גלות בבל, (כאלו) שמצוה להחזיק בגלות – מהבחינה של החיים בחיי יום יום קיים המושג בבלה יהיו בכל מקום, כי אחרת בכל התקופות שארץ ישראל לא היתה בהישג יד, הרי לא היו חיים לא בגלות ולא בארץ. אבל במדה שארץ ישראל היא בהישג יד, הרי המושג בבלה יהיו כבר איננו לא מצוה, לא הכרה, אלא רשות – רשות לכל אחד לעלות. אלא צריכים התנדבות, ויתורים, עקירת האתמול ומה שרגילים. וזה הנסיון של אחינו בני ישראל היושבים בחו"ל, וצריכים ישועה שהקב"ה ממש יקח את כל אחד, יחיר שתהי' זאת בקיחה של נחת, ולהביא אותם לארץ. כמו שרש"י כותב בפרשת נצבים לג.

והנני יושב כאן עכשיו יום ששי בבית המדרש החלונות מול הנהר נהר הסן, ועצי ברזל וארזים על שפתו לרוב, ובעיני פורחות המלים של פרק קלז, על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון וכו' וכו'.

הפלגתי בפתיחת המכתב וכמעט שהגעתי לשוליו, ואני נזכר שעוד לא פניתי אליך – לר'... ומשפחתו היקרים מאד. יהי נועם ד' עליכם, אך טוב וחסד ירדפכם, בתוך כלל ישראל בכל מקום שהם. ובכן שנית לי פרק בהלכות גלות, ואני מצפה שבחסדי הבורא נוכל לחזור בקרוב, ואתי משאת לחם עוני מקודש בקדושת הגלויות, לא אחללם כדי להקל את המשא בדרך, כי ראוי לאכלם בין החומות, לחם עוני שהוכן על גחלי רתמים של קדושי ושרופי הגזרות של כל הדורות. וצריך לאמשוכי נפשיא, שלא אהי' כור שלא יאכל קודש, ואחרי שנוכה להקלט שוב בין המחיצות, לא תוכל לאכול בשעריך כמו ביכורים, שאחרי שנכנסו לירושלים אין להוציאם ולאכלם בחוץ. שלא נטעה שאפשר לינק לשד פירווי אשי ישראל בגלות עם שכינתא בגלותא עד בלי סוף. בלשכת העצים בהר הבית משם יובער המוקד, מערכת עצי קודש של אשי נשמות ישראל, ויצעקו כשאגת אריה: פתחו לי שערי צדק, וכלביא מי יקימנו בהתקרב בקרוב עת דודים לאמטוי אפריון לכלה מעונה, ולגרש השפחה כנבואת שרה, כבר יבשו דמענות הגר – קבלה חלקה אין עוד טענות, ודמענות קדושי נשמות ישראל ירוו אדמת טרשים אשר גם מקוצים יעלו פרחים, כלה שעיר וחותרנו ויעלו לציון מושיעים לשפוט את הר עשיו. כל אלה חרטה עטי מעט מזעיר מלוח לבי.

לב טהור ברא לי אלהים

בס"ד יום ב' לסדר הנשיאים,
יע"א [יבנה עירנו אלהים] להחזיר סדר העבודה בהר הבית.

לכבוד ידיד נפשי הר"ר ... שליט"א ולכל הנלויים אליכם, שלום.

שמחתי מהודעתך במכתב, על האפשרות של הנחת אבן הפנה לבנין החדש של הישיבה, יה"ר שיהי זה תקיעת יסוד למרכז תורה ויראה, ולחדש את חיינו המקוריים בחבל ארץ זה. ויתן ה' תנופה רוחנית לעם ישראל ומכל התפוצות ונהרו באלפיהם ורבבותיהם לחון את עפרה של ארץ יהודה ושומרון עריסת מלכות יהודה ושומרון, ויהי בזה תיקון לכל מה שקרה שם בזמן בית ראשון. ותחזור השכינה של דור יחזקיהו ויתר מלכי יהודה הצדיקים, אשר מפעלם לא עמד לעומת סערת היצר אשר גבר על תוכחת הנביאים. ומשום כך חשוב שהיסוד של הישובים שם יהי מושתת על תורה ומצוות ורוח טהרה תעבור על הארץ.

ובינתים אני מתהלך כאן בארץ שקטה, בעינים אשר חגן ד' לראות, אני נתקל כל רגע בגוף הרים נהדר ועמקים רחבים עטופי דשא מוריק, עדרי בקר וצאן רועים באחו, אנשים יוצאין לעבודתם מדי בוקר באהבת חיים וחוזרים לבתיהם בשקט, ומקבלים את פני בשלום: בונזיר מִסְיָה — בון סואר מִסְיָה. לו הייתי צייר יכלתי כל יום להעלות על הבר תמונה אחרת, ואם להתמסר לשירה אפשר לשיר כל יום שיר חדש לא-ל בורא עולם. וזה לא מספיק. הייתי צריך לומר ברכי נפשי ומה כבר אפשר לומר יותר מזה, מה רבו מעשיך ד'. מראה זה לפני כל יום, ברבע שעה הליכה מהבית לישיבה. וכל זה איננו שוה לי, לא תמונות גוף אוכל לצייר, ולא להתעטף ברוח שירה, וכשאני מתחיל לומר ברכי נפשי אני עובר לנהרות בבל שם ישבנו בזכרנו את ציון וכו', איך נשיר את שיר ד' על ארמת נכר.

אני רואה כאן את השכינה של החיים. בני נח שלא דרוש מהם יותר, מקיימים את החיים שלכך נבראו. לא תוהו בראה אלא לשבת יצרה. אבל מאתנו דורשים תרי"ג מצוות, לנו דרושה שכינה של תורה שהיא שורה ומתמזגת בשדה, בכרם, בסדנה, בבית ובכל פינה. גינת ירק יש בה גופי תורה של כלאים; והפרדס — הרכבה וערלה; המטבח — כולו נשמה של בשר וחלב, מליחה ותערובות; גופי תורה שיוצאים מפסוקים של נצח, ורמזים ודיוקים מתורה שבעל פה, וכל זה מתמזג יחד רק בארץ. פאה ולקט בשדות — בארץ; עומר ושתי הלחם — רק שם; בכורים עם סלי תפארת ויונים מקשטים בנגינות של עמלי כפיים אשר עולים לירושלים לקבל השראת השכינה עד שיחזרו לנחלותיהם ברוח הקודש אשר שאבו. כל זה הי' צריך להיות, וכל זה צריך שוב להיות. ומה בכל זאת קורה אתנו ומה יהי' אתנו, איך נבריא להיות בדיוק כמו שהתורה הורתה לנו? — לא יטוש ד' את עמו. כי בינתיים אויבים בשערי הארץ פה ושם, וגם בתוכנו. — הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל.

כל זה מהרהורי הלב יום יום עד שנכנסים לסדר הלימוד בישיבה מבוקר עד ערב וחוזר

חלילה. כך עובר הזמן. לא מהר, נורא לאט. כאילו הימים קפואים. צריכים להמיס אותם בגרון עד שעוברים. כמו קריעת ים סוף.

ובאמת אפשר להתחזק ממה שיש בכל זאת בארץ קומץ פה וקומץ שם שיושבים על אדמת הקודש ומקיימים סדר זרעים. ויש לי נחמה כשאני נזכר בשבת שהייתי ב"יתיר", רועי בקר שתורת ד' בלבם, ועוסקים בתורה בשעות הפנאי. אבל בשביל החזון השלם צריכים להיות אלפי בני תורה מושלמים שיתפזרו בכל המקומות ולהיות דוגמא של עמלי תורה עם העבודה. והתכונן של החיים צריך להיות ברמה כזאת שהיא יותר זמן ללמוד תורה. כניסוח של הרמב"ם על ימות המשיח שיוכלו לעסוק בתורה ותהי' הפרנסה מצוי'. זה מוכרח להיות בדרך כזאת.

ונסיים בדבר. שיש לו המשך למה שהדגש לעיל, בהבדל בין ישראל לעמים, וזה קשור למה שאמרת על עצרת כולם מודים שחציו לכם. זה יפה, שמעתי את זה פעם בשם איזה מפרש, לא זוכר כרגע. אבל אני רוצה להוסיף עוד: בכל מקרא קודש הסעודת יו"ט היא לכבוד החג. לכבוד את החגים, ואת דבר ד' אשר קשור בכל קיומו, ואפשר לקצר בזה ואפשר להאריך, יש מקום לדון. אבל בשבועות יש ענין מיוחד שקבלנו תורה, קבלנו עול של תרי"ג מצוות וצריך שזה יהי' באהבה, שזה יהי' ענין כמו קנין ויצירה שלנו שאנו שמחים בו, זה בגדר של סעודת הודי' על מתנה טובה שקבלנו, והשלמות היא להאריך בהודאה כדי שזה יהי' יותר מושרש בדמיונו, ואם כן יוצא שיש שני דינים בכוננה של סעודות שבועות, לכבוד החג כמו כל רגל, ושמחת קבלת התורה כסעודת הודי'.

בהוקרה